

Hej till hela Sverige

En dokumentärfilm om 13 åriga tjejen Qendresa som 1999 flydde tillsammans med sin familj från kriget på Balkan. Efter fyra och ett halvt år i Sverige, en stor del av den tiden som gömda, är familjen nu tillbaka i Pristina, Kosovo, efter att ha blivit utvisade. *Hej till hela Sverige* är en film som ur barnets perspektiv väcker frågor om flyktbarns situation.

Rekommenderad från åk 7

EN FILMHANDLEDNING AV
CLAS ÖSTERHOLM

Handling

Qendresa är 13 år. 1999 flydde hon från kriget på Balkan tillsammans med sina två bröder och lillasyster, samt föräldrar. De befann sig fyra och ett halvt år i Sverige och en stor del av den tiden levde familjen som gömda på hemlig ort. Idag är Qendresa och familjen tillbaka i Pristina, Kosovo, utvisade mot sin vilja.

I *Hej till hela Sverige* får vi följa Qendresa och hennes familj under det första året i Pristina. De bor i ett litet hus bestående av ett rum där hela familjen ska samsas. Vi får ta del av vardagsbestyr, skolan som inte alls är som i Sverige utan betydligt hårdare, och inte blir det lättare av att Qendresa och storebror Burim knappast pratar någon albanska utan mest svenska. Burim är den som har det besvärligast, han ser inte någon framtid i Kosovo. Det går dåligt i skolan, han är nervös och efter ett läkar-

besök konstateras att han har magkatarr. Lillebror Lirim har koncentrationssvårigheter efter allt det hemska han upplevt under kriget och blir tvungen att börja på en specialskola. Men filmen handlar även om en alldeles vanlig ungs tankar kring framtiden, vänner, kläder, betyg, läxor etc.

Även föräldrarna har svårt att anpassa sig efter återvändandet. Pappan har problem att hitta arbete men planerar att bygga ett hus och mamman gråter uppgivet för sig själv. De vet ingenting om framtiden. Mamman vill helst bort därifrån och säger att hon gärna skulle vilja återvända till Sverige.

Läget är fortfarande spänt i Kosovo. I mars 2004 blossar konflikten mellan albaner och serber återigen upp. Ett trettiotal dör, hus och kyrkor bränns ner. Oron för kriget finns där hela tiden och familjen uttrycker en rädsla för serberna.

Sommaren 2004 fyller Qendresa år men mamman skäms över hur de bor och hon får inte bjuda hem kompisar på kalas. Även Qendresa tycker det är pinsamt, men vill nog gärna ha sitt kalas. Hennes största önskan är emellertid att bjuda dit alla svenska kompisar – och så önskar hon sig kläder.

Filmen slutar trots allt i en stämning av försiktig optimism. Qendresa och Burim träffar sin lärare och får veta att de inte behöver gå om sjuan. Skolan tar hänsyn till deras situation. De får sina slutbetyg och är överlyckliga och lättade.

När filmen slutar har det gått över ett år sen familjen kom tillbaka till Kosovo. Mamman har fått jobb som städerska, pappan har börjat bygga ett hus.

Filmen är berättad utifrån Qendresas perspektiv och har ofta formen av en videodagbok, där Qendresa själv håller i kameran och ställer frågor till sin familj. I tillbakablickar får vi även träffa familjen under tiden de levde som gömda i Sverige. Dessa sekvenser kommer från regissörernas möte med familjen år 2002 när de gjorde filmen *Du unga du fria*.

Att ryckas upp ur sin tillvaro

En miljon kosovoalbaner var på flykt undan kriget 1999. Sverige tog emot drygt 7 000 av dessa som fick tillfälligt uppehållstillstånd. *Hej till hela Sverige* kan fungera som en möjlighet att ge alla dessa människor på flykt ett ansikte som annars i media enbart är statistik.

Qendresa och hennes familj sökte asyl i Sverige men fick avslag. Efter två år som asylsökande gick de under jorden. Barnen hade gått i skolan, lärt sig svenska och fått svenska kompisar. Men under hotet av att bli utvisade och i ett sista hopp om att få stanna gömde de sig under 30 månader på olika platser i södra Sverige. De kunde endast gå ut när mörkret fallit.

I filmens inledning berättar Qendresa att hon känner sig som svensk. ”Jag har bott i Sverige i fem år, gått i skolan där. Även om jag är här pratar jag mest svenska”. När hon kommer tillbaka till Kosovo är det ett främmande land för henne. Hon sjunger Idas sommarvisa, hon tittar ofta på fotografier från tiden i Sverige, tillsammans med sin storebror drömmar de om svenska saker som de saknar, som inte finns i Kosovo: lösgodis, vispgrädde,

lakrits, knäckebröd. Men mest verkar de ändå sakna sina svenska kompisar och skolan. Storebror Burim säger rent ut att han inte tycker om Kosovo, att han inte ser någon framtid där.

Även för föräldrarna är återkomsten till Kosovo mycket svår att bära. Man får en känsla av att de känner sig som förlorare – att de inte nådde ända fram med sina mål. Kanske känner de skuld i förhållande till barnen.

- Vad gör att man känner sig ”hemma”, känner sig som svensk, norsk, kinesisk etc.? Är det språket, eller platsen där man har sin familj, sina kompisar? Vad skulle ni sakna från Sverige om ni tvingades att fly till ett främmande land? Eller ni som har minnen från något annat land – vad saknar ni därifrån?

- När Qendresa och Burim börjar i skolan i Kosovo har de problem med språket. Hur tror ni det känns att komma tillbaka till sitt ”hemland” och inte kunna uttrycka sig och göra sig riktigt förstådd? Är det viktigt att invandrare och flyktingar får studera sitt hemspråk i skolan? Om man inte kan uttrycka sig ordentligt med ett språk – vad betyder det för ens självkänsla?

I september i år beslutade riksdagen att Utlänningsnämnden läggs ner den 31 mars 2006 och ersätts av migrationsdomstolar. Tanken är att den som söker asyl ska komma bättre till tals och vid ett överklagande kommer den sökande och Migrationsverket att mötas som två parter i en domstolsförhandling. Samtidigt träder en ny utlänningslag i kraft där skyddsbehovet är i fokus. I den nya lagen ska skyddsbestämmelserna utvidgas med vissa omständigheter som kan leda till uppehållstillstånd av humanitära skäl.

- Forska vidare om den svenska flyktingpolitiken. Vad gör den svenska regeringen för flyktingbarnen? Ta kontakt med departement och myndigheter och ställ frågor. Mer information finns att hämta på Regeringens/Utrikesdepartementets- och på Migrationsverkets hemsidor. Adresser finns i slutet på handledningen.

I Barnkonventionen, FN:s konvention om barnets rättigheter, kan man bl a läsa i artiklarna 12–15:

”Barnet har rätt att uttrycka sin mening i alla frågor som berör det. När domstolar och myndigheter behandlar fall som rör barnet ska barnet höras och barnets intresse komma i första rummet. Barnets rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet ska respekteras.”

Och i artikel 22:

”Flyktingbarnet har rätt till skydd och hjälp om det kommer ensamt eller tillsammans med föräldrar eller annan person.”

- Diskutera i klassen betydelsen av Barnkonventionen utifrån vad man sett i filmen om Qendresa. Diskutera om ni tycker att Sverige följer Barnkonventionen.

Att leva som gömd

Barn som lever utan uppehållstillstånd blir allt fler i Sverige – enligt Rädda Barnen handlar det om minst 10 000 barn. Exakt hur många som lever gömda, ”illegalt”, är svårt att säga, men 2003 var cirka 1 000 barn efterlysta av polisen efter att de avvikit vid avvisningsbeslut från Migrationsverket/Utlänningsnämnden. Att leva som gömd innebär att ständigt vara rädd för att bli hämtad av polisen, man kan inte gå ut och röra sig i samhället som

alla andra, man saknar frihet och är helt beroende av andra. Många barn blir sjuka av oron och rädslan, barn försöker ta livet av sig, slutar äta och dricka eller blir apatiska och onåbara för omvärlden. I filmen ser vi hur Qendresa under sin tid i Sverige drömmer om att hon är fri, att hon har uppehållstillstånd – men rädslan för att bli upptäckt finns där hela tiden.

- Försök sätta er in i hur det skulle vara att leva som gömd. Kanske känner ni någon som levt som gömd, kompis, släkting etc.

- Ingen kan hjälpa alla, men någon kan hjälpa några. Fundera på dem som gömmer flyktingar. Är det rätt att gömma flyktingar? Kan det egna samvetet stå över lagen?

Minnen av kriget

Qendresa berättar att hon inte minns så mycket av kriget, men hon kommer ihåg att det var hemskt. Bomber som föll, människor som dödades. Och hon minns hur de flydde med många andra Kosovoalbaner.

Hon berättar också att lillebrodern, Lirim, blev vittne till fruktansvärda händelser under kriget, något som satt djupa spår hos honom. Han är rastlös, aggressiv och leker hela tiden med sina pistoler. Det fungerar inte alls för honom i skolan och han får till slut byta till en specialskola.

- Att barn som bär på svåra minnen från uppväxten kan få problem med aggressivitet och socialisering vet vi, antingen det gäller krigsminnen eller misshandel. Men hur kan vi som medmänniskor förhålla oss? Vad kan vi göra för att stödja?

Mer att läsa

Utrikesdepartementet, www.regeringen.se

Migrationsverket, www.migrationsverket.se

På Rädda Barnens hemsida kan man bl a hämta FN:s barnkonvention, www.rb.se/sv/Barnkonventionen/

Produktionsuppgifter

Sverige 2005

Producent: Katarina Johansson & Ulrika Widmark

Regi: Katarina Johansson & Ulrika Widmark

Filmfoto: Jan Röed

Klippning: Bernard Winkler

Medverkande

Familjen Pacolli:

Qendresa

Lirim, lillebror

Burim, storebror

Vjosh, lillasyster

Kadrije, mamma

Fadil, pappa

Tekniska uppgifter

Speltid: 47 min

Format: Normalbild & dvd

Censur: Barntillåten

Premiär: Oktober 2005

Distribution

FilmCentrum, Box 2068, 103 12 Stockholm, 08-545 275 00.

www.filmcentrum.se